

Far frunt al trend

La gasetta dals medis svizzers davart il rumantsch

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ La «Schweizerische Ärztezeitung/Bulletin des médecins suisses/Bollettino dei medici svizzeri» (www.saez.ch) cumpara dapi 1920; oz vegn'la edida a Muttenz/BL. Ella ha adina inditgà ses num per tudestg, franzos e talian. Ma dapi 1938 è il rumantsch ina lingua naziunala svizra; dapi 1996 è l'uffizial per las relaziuns da la confederaziun cun persunas da lingua rumantscha. L'Uniun grischuna da medis, presidiada da Claude Leissing (Pnaduz), ha dacurt supplitgà la redacziun da la «Gasetta dals medis svizzers» da resguardar era quest num rumantsch sin ses frontispizi. Il novissim numer da lezza gasetta ha gist introducì questa novaziun cun in commentari personal per rumantsch da Jürg Schlup, parsura da la FMH («Foederatio Medicorum Helveticorum»): «In pitschen giavisch da mai: Publitar da temp en temp in artigel rumantsch en la 'Gasetta dals medis svizzers' – quai fiss vairamain genial.» Leissing giustifitgescha lezza decisiun cun ina curta introducziun redigida per franzos e per rumantsch; el scriva: «Tenor la glista da medis www.doctorfmh.ch chapeschan rumantsch en total 92 medias e medis che pratitgeschan en Svizra. 35 dad els lavuran en il Grischun. 40 medias e medis da chasa inditgeschan dad era discurren rumantsch, 21 dad els lavuran en il Grischun (...). La populaziun rumantscha vegn pli e pli pitschna (...). Persunas ch'emigreschan en autras regiuns linguisticas na dovran plaun a plaun betg pli lur lingua originara. Dapi il 1990 è la cumpart da la populaziun svizra ch'inditgescha il rumantsch sco meglra lingua sa sbassada

adina pli fitg sin oz damain che 14,9% en il chantun Grischun e pli pauc che 0,3% en ils chantuns da la Svizra bassa. A quest trend vulan las Rumantschas ed ils Rumantschs far frunt. Cun menziunar la quarta lingua naziunala sin il frontispizi da la 'Gasetta dals medis svizzers' vulain nus sco Uniun grischuna da medis metter (...) in signal (...) surtut era per la multifariadad da las medias e dals medis.»

Renovar la defensiuin e promoziun dal linguatg

Questa perditga da reconuschienscha provegn d'ina professiun pratigada da persunas che han survegnì in'auta scolaaziun academica, teoretica e pratica, e che stattan en contact cun pli u main l'entira populaziun dal pajais, cun gliעד ritga u paupra, indigena u immigrada, giuvna u (adina pli) veglia, catolica u reformada, islamica, giudaica euv. Tgi astga dir ch'el na vegnia mai en

contact cun ina commembra u in commember da la FMH? Lezza professiun ha pia reconuschì explicitamain la lingua da paucs dieschmillis avdantas ed avdants da la Svizra. E quai novantis onns suenter la fundaziun da la Lia Rumantscha, en in mument nua ch'ins ha puspè dudi in clom da Cassandra sco quel da Giachen Conrad (1882–1956) il 1919: L'antierur cuss. naz. Martin Bundi «vegn alla conclusiun ch'il romantsch seigi 'buca mo periclitau, anzi smanatschau en sia existenza'» (La Quotidiana dals 8 da settember 2015, p. 2). Tgi gughegia da cuntradir? L'autur propona a la Lia Rumantscha (LR) «d'installar ina cumissiun strategica (cussegl consultativ) per tut las damondas relevantas dalla politica linguistica (...). La LR duei esser la vera portavusch dalla Romantschia e preparar urgentamein in'istanza bein documentada.» Gist ussa sto la LR dentant eleger in(a) president(a) nov(a). Fin uss ha'la gi mo parsuras da l'Engiadina u dal Grischun central; la principala regiun rumantscha, la Sutselva, stueva sa cuntentar cun il secretariat. Co fissi cun in(a) president(a) sursilvan(a)? Era l'elecziun d'ina dunna fiss ina novaziun. Dapi Ruth Dreifuss ha la Svizra fatg bunas experientschas cun sias cusseglieras federalas e la Germania cun sia chanceliera. La Frantscha, auter exempel, ha uss ambassaduras en chapitalas relevantas, sco Islamabad (Pakistan), Kiev, Londra e Roma. Insumma: Igl è nairas uras da renovar la strategia da la Rumantschia en nossa Europa. Ins duai profitar da l'ocasiun. La reconuschienscha tras la FMH conferma l'interess da la societad civila per quella part inalienabla dal patrimoni spiertal svizzer.